

بازتاب عقاید و افکار رهبر معظم انقلاب اسلامی در شعر بیداری شاعران عرب و تاثیرات آن بر چشم‌انداز آرمانشهرهای اسلامی

عبدالصاحب نوروزی* - دانشجوی دکترای زبان و ادبیات عرب دانشگاه رازی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران.

یحیی معروف - استاد دانشگاه رازی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران.

چکیده

Islamic Revolution Leader ideas reflected in the poems of poets awakenings and effects on the Islamic utopias

Abstract

Today, the foundations of thought, function and behavior of elites and political leaders and their life is important. In particular, thought and practice leaders who are creating change and a fundamental change in the system of international relations at the unjust, cruel and authoritarian, is located. The role of the intellectual leaders of the Islamic Revolution in awakening the world - Islamic is a great role. The study of the rise and global awakening - dominated Islamic regime, without review and consider the opinion of the leaders of the Islamic Revolution Imam Khomeini and the Supreme Leader and their impact on various aspects of the uprisings, will be useless because it heralded the awakening and individual transformation and social - in the last half century, according to acknowledge all the friends and enemies of the Islamic Revolution, Imam Khomeini and the Supreme Leader have. This change, on all aspects of cultural, political, economic, moral and Islamic movements have been effective, in our research library to assess the impact Vhyth ideas Supreme Leader of the Islamic Revolution on the Arab Awakening poetry after 2010 to address the fundamental question of questions that influence the amount and quality of awakening was the poetry? handled.

Key words: Islamic Awakening, Islamic Revolution Leader, poets awakenings, waking poetry.

امروزه مطالعه مبانی اندیشه‌ای، عملکرد و رفتار نخبگان و رهبران سیاسی و زندگی آنان از اهمیت خاصی برخوردار است. به ویژه رهبرانی که اندیشه و عملکرد آنان، در حال ایجاد تحول و تغییر بنیادین در عرصه نظام و روابط بین‌الملل می‌باشد که در مسیر ناعادلانه، ظالمانه و سلطه‌گرایانه، قرار دارد. نقش رهبران فکری انقلاب اسلامی در بیداری جهانی - اسلامی، نقشی اساسی است. مطالعه و بررسی خیش و بیداری جهانی - اسلامی علیه نظام سلطه، بدون بررسی و در نظر گرفتن افکار رهبران انقلاب اسلامی به خصوص امام خمینی(ره) و مقام معظم رهبری و تاثیر آنها در ابعاد مختلف این خیش‌ها، بی‌فائده خواهد بود زیرا که منادی بیداری و تحول فردی-اجتماعی در نیم قرن اخیر بنا به اذعان تمامی دوستان و دشمنان انقلاب اسلامی، امام خمینی(ره) و مقام معظم رهبری بوده‌اند. این تحول، بر تمامی ابعاد فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، و اخلاقی جنبش‌های اسلامی تأثیرگذار بوده است. ما در این تحقیق با روش کتابخانه‌ای به بررسی میزان وحیطه تاثیر افکار و عقاید رهبر معظم انقلاب اسلامی ایران بر شعر شاعران عرب بیداری بعد از ۲۰۱۰ میلادی می‌پردازیم تا به این سؤال اساسی جواب دهیم که میزان و کیفیت این تأثیر در شعر شاعران بیداری چگونه بوده است؟ بررسی نگارنده نشان می‌دهد که تا کون پژوهشی با این عنوان صورت نگرفته است. از جمله نتایج حاصله از این پژوهش آن است که شاعر عرب بیداری با عقاید و افکار رهبر معظم انقلاب به خوبی آشنا بوده و به صورت روان حرکتی و گسترش در شعر خود به کار گرفته است و ترسیمی از آرمانشهر اسلامی را به دست داده است.

وازگان کلیدی: بیداری اسلامی، رهبر معظم انقلاب اسلامی، شاعر بیداری، شعر بیداری.

بیداری اسلامی در مناطق بیدار شده با تاثیرپذیری از اندیشه‌های رهبری و بازتاب آن در شعر شاعران بیداری بررسی شود.

۲-۱- پیشینه تحقیق

تا جایی که نگارنده بررسی نموده است هر چند در زمینه بیداری اسلامی تحقیقات و پژوهش‌های مختلفی انجام گرفته است اما تا کنون پژوهشی با این عنوان صورت نگرفته است.

۲-۲- ضرورت و اهمیت تحقیق

تحقیق و تأمل در حوزه شعر و ادبیات بیداری و تبیین ابعاد گوناگون آن یکی از ضرورت‌های انکار ناپذیر است. اهمیت اهتمام جدی به شعر و ادبیات بیداری و ثبت و تبیین مؤلفه‌ها و متابع الهام بخش آن بر کسی پوشیده نیست. با اعلام موجودیت انقلاب اسلامی، شاعران مسلمان و حتی غیر مسلمان، آرزوهای دیرین خود را تحقق یافته دیدند و الگویی مناسب واقعی برای سرودهای مقاومت و بیداری در عالم واقع و نه در حکایت‌های تاریخی و اساطیری پیدا کردند. پیروزی انقلاب اسلامی در ایران و افکار و عقاید رهبران آن بود که نهال این باور را در دل و جان شاعران رویاند که می‌توان با استفاده از عنصر رجاء و امید و خشم مقدس و آمادگی همه جانبه در مقابل دشمن ایستاد. در سایه افکار، عقاید و عملکرد این رهبران بود که شعر بیداری در جهان نفح و بالندگی مشخصی یافت. بی‌باوری به باور تبدیل شد و یأس جای خود را به امید داد. در سایه اهمیت این حقایق است که این پژوهش به بررسی تاثیر افکار و عقاید رهبر معظم انقلاب اسلامی ایران بر شعر شاعران بیداری بعد از خیزش‌های ۲۰۱۰ میلادی بپردازد و به سؤال اساسی میزان و کیفیت این تاثیر چگونه بوده است جواب دهد.

۲- بحث

۲-۱- وحدت، رمز پیروزی

یکی از راهکارهای غرب برای تثبیت و تقویت سیطره بر کشورهای جهان سوم و کشورهای اسلامی ایجاد تفرقه در بین اقوای مختلف است، خواه از جانب

۱. مقدمه

شعر بیداری اسلامی آینه‌ای است که دغدغه‌ها، تحولات و رویکردهای شاعران بیداری را در خود بازتاب داده است. محتویات فکری و عقیدتی شاعران است که منجر به خلق مفاهیم و تصاویر اشعار بیداری اسلامی شده است.

۱-۱- بیان مساله

در این مقاله کوشش می‌شود که بازتاب اندیشه انقلابی و بیدارگر رهبر معظم انقلاب اسلامی ایران در شعر بیداری اسلامی شاعران عرب مورد بررسی قرار گیرد. بیداری اسلامی همچون رخدادی مهم و فراگیر در فرهنگ، سیاست، اقتصاد، علم‌آموزی، زندگی اجتماعی و غیره تاثیر بسزایی دارد؛ ادبیات و خصوصاً نوع شعر در این پیش درآمد تاریخی و عظیم، سهم قابل توجهی را به خود اختصاص داده است. شعر بیداری مسائلی را مطرح کرد که هم‌صدا و همراه با نیازها و خواسته‌های مردم با نگرش به جوانب و مطالبات دینی و به تبع آن اندیشه‌های رهبران دینی بود. این نگرش با موج عظیمی وارد ادبیات شد و شاعران بیداری بر آن شدند تا در این صحنه خود را نشان دهند و نمود آن را در اثار خود بسرایند. در شعر بیداری اسلامی شایه مادی کمتر است لذا شعر بیش از انکه شکل ستایش از افراد داشته باشد صورتی درخور از ستایش و تکریم ارزش‌ها را پیدا کرد و حتی شعرهای که برای امام خمینی (ره) و مقام رهبری سروده شد به انگیزه پاس داشت ارزش‌های معنوی ایشان بود نه قدرت و نفوذ مادی. شاعران بیداری با توجه به تعالیم دینی و راهکارهایی که رهبران در اولویت قرار داده‌اند در بیداری خویش و مردم انقلابی موثر بودند و به موضوعاتی همچون وحدت، رمز پیروزی، تاکید بر هویت عربی اسلامی، نه به واقعیت‌های موجود، بحران فلسطین و شوق و امید به زندگی و پیروزی پرداختند. شاعران پیام خویشن‌شناصی و به خود و فرهنگ اسلامی بازگشتن را در سرودها بازتاب دادند. در این مقاله سعی شده است شاخص‌های

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۳ تابستان ۹۵
No.43 Summer 2016

۶۹

بسیاری از کارشناسان در سه دهه گذشته، گسترش موج بازخیزی اسلامی از جمله شکل سیاسی آن را، ناشی از ویژگی‌های اسلام مانند درهم آمیختگی دین، سیاست، وحدت و یکپارچگی امت اسلام به عنوان ماهیّتی فرا قومی و فراملی می‌دانند (ن.ک.:

سجادی، ۱۳۸۳، صص ۱۳۴-۱۳۳). شاعران بیداری در سایه آگاهی‌دهی رهبر انقلاب در یافته‌اند که در چنین وضعی مسلمانان جهان می‌توانند با تجمع حول محور اسلام، اهداف شوم استکبار جهانی را با شکست مواجه سازند. این تفکر در ایران با پیروزی انقلاب اسلامی به حیطه عمل راه یافته است و تلاش بر این است تا با گذشت زمان تعداد بیشتری از مسلمانان در زیر لوای اسلام گردد. در این جهت راهبرد وحدت بین مسلمانان مطرح می‌شود.

«عباس الموسوی» شاعر بیداری اسلامی این گونه

منویات رهبر را در قالب شعر جاری می‌سازد:

- ۱- رَبِّيْ وَرَبِّكَ وَاحْدَدْ لَا يَتَعَدَّدْ وَأَنَا وَأَنْتَ نَبِيُّنَا
- الهَادِيْ مَحَمَّدْ
- ۲- دَسْتُورُنَا الْقُرْآنُ وَالإِسْلَامُ دِينُ نَهْجَ أَنَا وَشَرِيعَةُ
الْمُخْتَارِ فَرَقْد
- ۳- لَا تَرَضِيْ نَهْجًا سَوَى الإِسْلَامِ دِينًا وَشَهَادَتِينِ
عَلَّ اتْفَاقِ الْكُلُّ نَشَهَدْ
- ۴- عَدْدَ فَكْمَ منْ لَوْحَةٍ فِيهَا آتَقْنَا وَمَسَارُنَا فِي
عُمْقَهَا فَعْلًا يَوْمَ

(همان: ۱۸)

ترجمه: (۱) خدای من و تو پگانه است و متفاوت نیست. محمد (ص) پیامبر هدایت‌گر من و تو است. (۲) قانون ما قرآن است و اسلام دینمان. این راه هدایتمان است و شریعتی برگزیده چون ستاره‌ای روشن. (۳) ما هیچ شریعتی جز اسلام را بر نخواهیم گزید و همه به اتفاق شهادتین را جاری خواهیم ساخت. (۴) بشمار چقدر صفحات مشترکی داریم صفحاتی که سرنوشت ما در ریشه‌های آن به شکل واحدی رقم می‌خورد.

بر این اساس می‌توان گفت، تأکید و توجه بر اصول اساسی دین مبین اسلام که هر فرد را در حوزه خود

اقتصادی و خواه از جانب مذهبی، مثل ایجاد فاصله طبقاتی بین اغنيا و فقرا، و با ایجاد دشمنی و دو دستگی بین ادیان و مذاهب مختلف مانند شیعه و سنی. اهمیت این موضوع است که رهبر آینده نگر انقلاب می‌فرمایند:

«امروز مهمترین دستاوریز دشمن برای مقابله با بیداری اسلامی، ایجاد اختلاف است. مسلمان را در مقابل مسلمان قرار دادن، مسلمان را به دست مسلمان از بین بردن، اینها را به هم مشغول کردن، چه چیزی بهتر از این برای دشمنان استقلال اسلامی که مسلمانان را به هم مشغول کنند؟»
«ینجا غربی‌ها فرصت را معتبر شمرند، برای اینکه در قضایای منطقه دخالت کنند، با طرح یک مسئله جدید؛ مسئله شیعه و سنی، چون مردم بحرین بیچاره‌ها شیعه‌اند، بنابراین هیچ کس در دنیا نباید از آنها حمایت کند! تلویزیون‌هایی که جزئیات قضایای منطقه را پخش می‌کرند، نسبت به قضایای بحرین سکوت کنند، کشتار مردم بحرین را منعکس نکنند؛ یک عده‌ای هم در بیانند در کشورهای حاشیه خلیج فارس- چه سیاستمدار، چه روزنامه‌نگار- گزافه‌گوئی کنند، بگویند مسئله بحرین جنگ بین شیعه و سنی است! چه جنگ بین شیعه و سنی؟»
یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های شعر بیداری اسلامی الهام‌گرفتن از این ایده رهبری و دعوت به سوی وحدت بین مسلمانان است. برای نمونه الیساری شاعر بیداری بحرین با درک این آسیب، بر وحدت بین شیعه و سنی در کشورش تاکید دارد. وحدتی که ماحصل آن قدرت خواهد بود. اما نه قدرتی در جهت عداوت و کینه‌توزی و خون‌ریزی، بلکه وحدتی در جهت پویایی و پایندگی حیات بحرین.

بَحْرَيْنَ بَحْرُ سَنَى وَبَحْرُ شِيعَى / ضَدَّ تَهْرِ الدِّمَاءِ
الْيَحْرِى لَيلَ نَهَارَ
(طاهری‌نیا و محمودی و همکاران، ۱۳۹۲، ص ۱۶)

ترجمه: بحرین دو دریاست. یک دریا سنی و یک دریا شیعی / و شبانه روز بر خلاف نهر خون، در جریان است.

با دیکتاتوری حاکمان فاسد و با سلطه سیاسی آمریکا و غرب، در هم شکسته و پایمال شده است. بر افراد تن پرچم اسلام که عقیده عمیق و دلیستگی دیرین مردم است و برخورداری از امنیت روانی و عدالت و پیشرفت و شکوفائی ای که جز در سایه شریعت اسلامی به دست نخواهد آمد. ایستادگی در برابر نفوذ و سلطه آمریکا و اروپا که در طول دو قرن بیشترین اطممه و خسارت و تحریک را بر مردم این کشورها وارد آورده‌اند. مبارزه با رژیم غاصب و دولت جعلی صهیونیست که استعمار چون خنجری در پهلوی کشورهای منطقه فرو برده و وسیله‌ای برای ادامه سلطه اهri‌یمنی خود ساخته و ملتی را از سرزمین تاریخی خود بیرون رانده است.

این مسئله در شعر بیداری نیز به طور روشنی تجلی یافته است. برای نمونه شاعر شهید، آمنه‌الصدر در اشعار خود بیان می‌دارد که اگرچه دشمن توanstه است هویت اسلامی مردم عرب را برای مدتی مسخ کند، و مبارزان و مجاهدان در این عصر تنها شده‌اند، اما سرانجام حق پیروز خواهد شد و اسلام گستره راستین خود را بر همه فرهنگ‌ها و باورها خواهد گسترانید.

۱-فَلَّاَلَمَّا كَانَ الْمُجَاهِدُ مُفْرِداً بَيْنَ الْجَحَافِ
۲-وَلَّاَلَمَّا نَصَرَ إِلَهُ جُنُوَّهُ وَهُمُ الْقَلَائِلُ
۳-فَالْحَقُّ - يَخْلُدُ فِي الْوُجُودِ وَكُلُّ مَا يَعْدُوهُ
زَائِلٌ
۴-سَأَظْلَلُ أَشْدُو بِاسْمِ إِسْلَامِيْ وَأَنْكُرُ كُلَّ
بِاطِلٍ

(www.noorfatema.com)

ترجمه: ۱) همواره مجاهد در راه خدا، در بین لشگریان اندک بوده است. ۲) و با وجود اندک بودن خداوند همواره کمک کار سپاهیانش بوده است. ۳) حق همیشه در هستی جاودانه خواهد بود و هر آنچه در مقابلش قرار گیرد نابود خواهد شد. ۴) من همواره با نام اسلام آواز سر می‌دهم و هر باطلی را رد و انکار می‌کنم.

احمد مساعده شاعر بیداری اردن نیز، دغدغه‌ی

مسلمان معرفی می‌کند، از اصول بسیار مهم راهبرد وحدت اسلامی در شعر بیداری عرب به شمار می‌آید. «عبدالله القرمزی» دیگر شاعر بیداری نیز در اشعار خود به این وجه مشترک ملت سرزمین خود اشاره می‌کند و می‌سراید:

۱-شَعْبٌ بِطَيِّبَةِ قَلْبِهِ مُتَفَرِّدٌ وَكَذَابٌ—وَهُوَ بِالإِيمَانِ
تَفَرَّدَا

۳-لَا يَرَهُبُونَ الْمَوْتَ فِي طَلَبِ الْعَلَا وَالسَّوْدَ فِيهِمْ
وَالْحُسَيْنُ مَجَسِّدٌ

۳-شَعْبٌ بِشِيعَتِهِ وَسَنَّتِهِ مَعًا حُبُّ عَلَى طَوْلِ
الصَّمْدُوْدِ يَعْرُدُ
(همان: ۱۷)

ترجمه: ۱) ملتی که با تمام صفات قلبش تنهاست و فرزندانش نیز در تسليم ناپذیری تنهایند. ۲) این مردم از مرگی که برای کسب بزرگی باشد نمی‌هراسند. چرا که گل لاله و نام حسین در میان آنها حضور دارد. ۳) این ملت شیعه و سنی اش در کنار هم با عشق در راه مبارزه و پایداری سرود می‌خوانند.

۲-تَاكِيدٌ بِرَهْوَيْتِ عَرَبِيِّ اِسْلَامِيِّ
در خیزش‌های اسلامی - عربی، شاهد باز تولید گسترشده هویت دینی هستیم که از میان آنها می‌توان به تحول‌هایی که به تازگی در تونس، مصر، یمن، لیبی، عربستان و بحرین اتفاق افتداده است اشاره کرد. مهم‌تر از همه اینکه شاهد انتقال سریع این تحول‌ها در سایه وسائل ارتباطی جهانی هستیم.

رهبر انقلاب این موضوع را این گونه تبیین می‌نماید:

«در چنین انقلاب‌هایی، اصول و ارزش‌ها و هدف‌ها، نه در مانیفست‌های پیش‌ساخته‌گروه‌ها و حزب‌ها، بلکه در ذهن و دل و خواست آحاد مردم حاضر در صحنه، نگاشته و در قالب شعارها و رفتارهای آنان اعلام و تثبیت می‌شود. با این محاسبه به روشنی می‌توان تشخیص داد که اصول انقلاب‌هایی کنونی منطقه، مصر و دیگر کشورها، در درجه اول اینهاست: احیاء و تجدید عزت و کرامت ملی که در طول زمان

میری شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۳ تابستان ۹۵
No.43 Summer 2016

۲۱

زیبا می‌سرایند تو را برمی‌گزینند / تا روایت‌گر
صدای وطنی باشی که در شعله آتشی که در بر ت
گرفته است گرفتار است. / ای سرزمین‌های عربی
بازگردید. قبل از آنکه موسم سفر بازآید.

«احمد مساعده»، با نگاهی کنکاشانه و آسیب‌شناسانه
به جنبشی که در ابتدا بهار عربی نامیده می‌شد، بر
لزوم ازاله هر آنچه که هویت عرب را سالها زیر غبار
ظللم و استعمار و دیکتاتوری مسخ کرده است تأکید
می‌کندو می‌گوید آیا این جنبش واقعاً می‌تواند
آنچه بر سر فرهنگ، سیاست، اجتماع، اقتصاد و

هویت عرب آمده را به یکسره دگرگون کند؟

هل لأنَّ ربِيعَ الْعَرَبِ / سَيَبْعَثُ فِي عَرْضِ الصَّحَراءِ حَيْوَلًا
/ تَصْهَلُ فِي وَجْهِ التَّارِيخِ النَّائِمِ / التَّوْقُطُ فِينَا كَبُونَا
الْبَاهِئَةِ / هل لأنَّ ربِيعَ الْعَرَبِ / سَيَنْزَعُ مِنْ كُلِّ حَوَاصِرَنَا
رَمَحَ الْأَعْدَاءِ / وَيَزِيلُ غَشَّاَوَاتِ الْجُنُبِ الْمُوشَوَّمَةِ عَلَى
اعْيُنِنَا... / هل لأنَّ ربِيعَ عَرَبِيًّا... سَيَجِيءُ / وَيَمْسَحُ عَنْ
بَؤْبُؤِ اعْيُنِنَا رَمَلَ الصَّحَراءِ...

ترجمه: آیا بهار عربی خواهد توانست / اسبانی را به
صحرا گسیل دارد / تا بر صورت خوابیده تاریخ شیشه
کشند / تا مارا از لغش‌های احمقانه‌مان بیدار کنند
/ آیا بهار عربی خواهد توانست / نیزه دشمنان را از
پهلوهایمان در آورد / و پرده‌های ننگین ترس را از
چشم‌هایمان بردارد / آیا بهار عربی خواهد آمد / تا
شن‌های بیابان را از مردمک چشمانمان بزداید.

۳-۲- نه به واقعیت‌های موجود

باید گفت در بطن مفهوم ادبیات بیداری، نوعی
موضوع گیری منقدانه نهفته است. شاعر بیداری،
پیش از هر اقدامی در مقام نفي و نه گفتن به
چیزی است. این نفي، نه و نقد می‌تواند متعلق‌های
گوناگونی بپذیرد و بر اساس این متعلق‌ها می‌توان
برای مفهوم ادبیات و هنر بیداری سطوح مختلفی
را ترسیم نمود. در لایه نخست از مفهوم ادبیات و
هنر بیداری، نه، به واقعیت موجود گفته می‌شود.
مقصود از واقعیت موجود، طبیعت و دنیاًی است که
هنرمند را احاطه کرده و به دلایل متعدد مطلوب او
نیست و نسبت به آن اعتراض دارد. در لایه دیگر،

هویت خواهانه خود را در قالب آرزوهای ملت عرب
بیان می‌کند. آرزویی که حاکی از رنجی است که
ملت عرب از تحریر، تخریب و اضمحلال هویت ملی
و اسلامی خود دچار آن شده‌اند. او می‌سراید:
هل يأتى يوماً تصبح فيه دماء العرب الأعلى / حين
تُبَاعُ دماء البشر في السوق السوداء / هل ستأتي
ال أيام بأسيير عربي نقايسه بالأسير / ويهرولَ حَلَفٌ
مشاعره آلاف الزعماء / هل يأتي يوماً تفاخر فيه بآنا
/ أهل الطابور وأهل الدستور / والكل أمم رغيف الخبر
سواء.

(samiralgazzar.com)

ترجمه: آیا می‌شود روزی خون عرب ارزشی
داشته باشد. آن گاه که در بازار سیاه خون بشر را
می‌فروشند / آیا می‌شود روزگاری که هر اسیر عربی
با هزار اسیر دیگر مبادله گردد / و هزاران مسؤول
با شتاب پشت احساساتش راه روند / آیا می‌شود
روزی که ما در آن روز افتخار کنیم / به این که ما
نیز اهل نظم و قانون هستیم / و همه در قبال یک
تکه نان برابریم.

شاعران بیداری با تاثیر از فضای دگرگونی‌ای که در
ساختر جوامع عربی به واسطه جنبش‌های مردمی
شکل گرفت، آرزوها و دغدغه‌های خود را به عرصه
شعر وارد کرده و با الهام‌گیری از افکار رهبر انقلاب از
لزوم حرکتی عظیم در حوزه احیای هویت اسلامی-
عربی ملت‌های خود سخن می‌گویند. «عبدالمنعم
میروک» از همه مبارزان و جویندگان هویت عربی
می‌خواهد قبل از آنکه دیر شود، آماده حرکت و
مبارزه‌ای همه‌گیر در جهت باز پس‌گیری نام و
هویت عربی شوند:

يا مناصلَ فِي عَرْوَقِي / إِنَّهَا الشُّورَاتُ تَبَكَّى وَالْقَصَانِدُ
فِي جُرْوِحِي / تُنْشِدُ الْحَلَمَ الْجَمِيلَ . تَصَطَّفِيكَ .. كَيِّ
تُنَاجِي / صوتَ وطنَ قدَ تَدَغَّدَ فِي لَهِيَبٍ يَحْتَويكَ /
يا بِلَادِ الْعَرَبِ عَوْدِي / قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَ الرَّحِيلِ.

(samiralgazzar.com)

ترجمه: ای مبارزی که در رگهایم جاری هستی /
انقلاب‌ها می‌گریند و قصیده‌ها در زخم‌هایم / رؤیای

سن یا جنس خاصی نیست به همین دلیل اندوه و اعتراض خود را با اندوه و اعتراض همه مبارزان آزادی طلب جهان پیوند می‌زنند و در مسیر این پیوند ناگسستنی مرزهای زمانی را در هم می‌کوبد و پیکره واحدی از مبارزان معتضد و آزادی طلب را در طول تاریخ انسان‌ها به تصویر می‌کشد:

۱-أَنَا الَّذِي شَدَّ مِنْ أَحْبَالِ سُرْتِهِ... يَوْمُ الولادةِ قوسًا

للفراعين
۲-أَشْكَلَ الصَّدَرَ مِقْلَاعًا وَقَنْدَفْنَى... حَمَيْتَى فِي الرَّدِى
نَوْدًا عَنِ الدِّينِ
(همان: ۱۰۱)

ترجمه: ۱) من همانم که از بدو تولد از نافم کمانی برای فرعونیان بستم. ۲) در سینه‌ام منجنیقی می‌سازم و غیرتیم، مرا برای دفاع از دین و ایمانم به کام مرگ پرتاب می‌کند.

در این راستا، «الیاسری» شاعر بیداری بحرینی با ابداع هنری خود، کلمه «صمووود» را با تکرار ضمۀ بلند به کار برده است تا نشان دهد که مقاومت و بیداری بحرینی‌ها و شاید بیدار شدگان در همه کشورهای عربی همچون مقاومت و پایداری فلسطینی‌ها و اهالی غزه در انتفاضه خود تاریخی به پیروزی، محکم و پایدار است.

۱-اللَّهُ يَعْلَمُ أَنَّ فِي الْبَحْرَيْنِ مَا... زَلَّنَا صَمْوَوُدَ كَعَزَّةَ
الْغَيَادِ

۲-وَأَنَا عَزَّائِي أَنَّ رَبِّي سَامِعٍ... وَهُوَ الْمُعِيدُ الْحَقَّ
لِلضَّعَاءِ

۳-خُذْ يَا الْهَى مِنْ فَوَادِي حَبَّهَا... وَرَدًا بِهِ وَجَدَ
الْفَوَادَ عَزَّائِي
(همان: ۱۰۴)

ترجمه: ۱) خداوند می‌داند که ما در بحرین همچون غرۀ سر سریز مقاوم هستیم. ۲) آرامش خاطر من در آن است که خداوند شنونده من است و او برگرداننده حق ناتوانان است. ۳) خدایا دوستی غزه را از قلبم پذیرا باش گلی که قلب، آرامش مرا در آن یافته است.

نه به هر نوع انحراف، بی‌عدالتی و آلودگی اعم از اجتماعی، سیاسی، اخلاقی، و دینی گفته می‌شود که هنرمند در پیرامون خویش مشاهده می‌کند و آن را برمی‌تابد و بالآخره در سطح سوم، اعتراض نسبت به استبداد داخلی یا تجاوز خارجی صورت می‌گیرد.

رهبر انقلاب در این راستا می‌فرماید:

«بیداری اسلامی یک حقیقتی است که اتفاق افتاده است. بعد از دهه سال متمازی تسلط دشمنان اسلام و دشمنان مسلمین بر جوامع اسلامی، چه به شکل استعمار مستقیم، چه به شکل استعمار جدید و استعمار غیرمستقیم، چه به صورت سلطه فرهنگی یا سلطه اقتصادی یا سلطه سیاسی؛ بعد از سال‌های متمازی که ملت‌های مسلمان فشرده شدند در زیر این فشارهای عظیم سلطه غربی و دولت‌های اروپائی و آمریکائی بر کشورهایشان، بتدریج هسته بیداری، یقظه اسلامی رشد کرده، ثبت شده است

و دارد خود را نشان می‌دهد. مردم دنیای اسلام امروز احساس می‌کنند که وسیله عزتشان، وسیله سرپلندی‌شان، وسیله استقلالشان، اسلام است.^۳ آیات القرمزی شاعر مشهور بیداری اسلامی در اشعار بیداری خود از این فرآیند پیروی می‌کند.

سروده‌های این شاعر توانا سرتاسر نه است به واقعیت ناخوش آیند، ستمگری و بی‌عدالتی حاکمان و استبدادو استثمار بیگانگان:

۱-وَكَنَا وَمَا زَنَا عَلَى عَادِيَ الْإِبَاءِ... نَمُوتُ وَلِيَحْيَا^۴
الَّذِينَ وَالعَزْرَ هَاهِنَا
۲-أَلَا فَاقْتَلُونَنَا هَكَنَا نَحْنُ هَكَنَا... إِذَا مَا قُتِلْنَا نَمَلَّ
الدَّهَرَ وَالدَّنَا

(میرزائی و زودرنج و همکاران، ۱۳۹۳، ص ۹۹) ترجمه: ۱) تا بوده و هستیم به سرکشی عادت کرده ایم. می‌میریم تا دین و عزت در این جا بماند. ۲) بدانید اگر مرا چنین بکشید مانیز، روزگار و دنیا را پر از نسلی نو خواهیم کرد.

شاعران بیداری درد همه ستم‌دیده‌گان را درد واحدی می‌دانند که مبارزه با آن محدود به زمان، مکان،

در پی شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۳ تابستان ۹۵
No.43 Summer 2016

■ ۷۲ ■

۴-۲- بحران فلسطین

فلسطین، یکی از عناصر تشکیل دهنده هویت مسلمانان در خاورمیانه است (اسماعیلی، ۱۳۸۶، ص ۴۱). پس زمینه منفی مسلمانان از یهودیان، نحوه ظالمانه شکل گیری رژیم صهیونیستی، رفتار تجاوزگرانه آن، ایدئولوژی افراط گرایانه صهیونیسم و پی بردن به اهداف غربی‌ها از تاسیس چنین رژیمی در همسایگی آنها موجب شده است تا زمانی که راه حلی عادلانه برای مسأله فلسطین به اجرا در نیامده است، این موضوع همچنان یکی از ریشه‌ها و انگیزه‌های بیداری اسلامی و گرایش به اسلام‌گرایی باشد. مقام معظم رهبری از مسأله فلسطین با عنوان جراحت عمیق بر پیکر امت اسلامی و خنجری در پهلوی کشورهای مسلمان منطقه یاد کرده‌اند ایشان یکی از مبادی اصلی طغیان مسلمانان، رشد و گسترش حرکت‌های اسلام‌گرایانه و موج جدید بیداری اسلامی را همین مسأله می‌دانند.

هرایر دکمجان، ناتوانی آشکار رهبران عرب در پایان دادن به اشغال سرزمین‌های عرب توسط اسرائیل را عامل تضعیف مشروعیت فرمانروائی حکام عرب و سرخوردگی، اضطراب، نامیدی گستردۀ واحساس حقارت مسلمانان در مقابل سلطه اروپا، آمریکا و اسرائیل می‌داند (ن ک: دکمیجان، ۱۳۷۷، ص ۶۶). مقام معظم رهبری تاثیر بحران فلسطین را در بیداری اسلامی چنین بیان داشته‌اند:

«ظالم و زورگوئی روز افزون رژیم صهیونیستی و همراهی برخی حکام مستبد و فاسد و مزدور آمریکا با آن از یک سو و سر بر آوردن مقاومت جانانه فلسطینی و لبنانی و پیروزی معجزه آسای جوانان مومن در جنگ‌های لبنان ۲۲ و ۳۳ روزه و غزه از سوی دیگر، از جمله عوامل مهمی بودند که افیانوس به ظاهر آرام ملت‌های مصر و تونس و لیبی و دیگر کشورهای منطقه را به تلاطم در آوردند. اتفاقاً هصیحتی در خارج از مزه‌های جغرافیایی فلسطین، عموم ملت‌های مسلمان و عرب را به صحنۀ بکشاند.»^۱ در راستای این طرز تفکر است که فلسطین و

شهرهای آن در شعر بیداری تبدیل به نماد شده‌اند. به عنوان نمونه شهر غزّه، جایگاه ویژه‌ای در این بین داشته و همواره به عنوان نماد و سمبول مقاومت و مظلومیت مطرح بوده است:

۱- اللہ یعلّم أَنْ فِي الْبَحْرَيْنِ مَا.....زَلَّنَا صَمْوَدَ كَغَزَةَ
الغَيْدَاءِ
۲- وَأَنَّ عَزَّائِي أَنَّ رَبِّي سَامِعٌ وَهُوَ الْمُعِيَّدُ
الْحَقُّ لِلْعُصْفَاءِ
۳- حُذْ يَا إِلَهِي مِنْ فَؤَادِي حَبَّهَا وَرَدًا بِهِ وَجَدَ
الْفَؤُادُ عَزَّائِي

(میرزائی و زودرنج و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۰۴)

ترجمه: ۱) خداوند می‌داند که ما در بحرین همچون غزه سر سبز مقاوم هستیم. ۲) آرامش خاطر من در آن است که خداوند شنونده من است و او برگرداننده حق ناتوانان است. ۳) خدایا دوستی غزه را از قلبم پذیرا باش گلی که قلب، آرامش مرا در آن یافته است.

«سمیر مقبل» شاعر دیگر بیداری نماد غزه را این گونه به کار می‌گیرد:

قِفْ عَلَى السَّيْنَا وَاهْتَفْ بِالنَّشِيدِ / عَشْتِ يَا غَزَّةُ يَا أَمَّ
الصَّمْوَدِ / قَدْ مُضِيَتِ فِي حُطْمَى كَرْبَلَا / فَتَعْلَمَتِ
مِنْ السَّبِطِ الشَّهِيدِ / وَصَمَدَتِ بِيَدِ خَاوِيَّةٍ / مِنْ سَلاحِ
الْعَصْرِ وَالْفَنِّ الْجَدِيدِ / بِحَمَاسِ وَجَهَادِ رَاسِخٍ / وَبِإِيمَانٍ
وَعِرْفَانٍ سَدِيدٍ (سپید نامه، ۱۳۹۲، ص ۷). ترجمه: در پنهانی سینا بایست و آواز سر بهد / زنده باد غزه مام پایدار / قدم‌هایت را با ردی همراه ساختی که در کربلا جاری بود / و از نوء شهید درس‌ها آموختی / با دستانی تھی / از جنگ افشارهای نوین / با حمامه و جهاد و ایمان و شناختی عمیق، پایداری را سروودی. شاعر در ادامه به هدف آنکه مردم مسلمان سرزمین‌های عربی - اسلامی را به مقاومت و پایداری تا حصول پیروزی تشویق کند از نماد غزه چنین بهره می‌گیرد: قِفْ عَلَى الجُولَانِ وَانْظُرْ غَزَةَ / نهضْتُ تَرْفَعُ رَايَاتِ الصَّمْوَدِ (سپید نامه، ۱۳۹۲، ص ۸). ترجمه: ایستاده بر بلندی جولان غزه را بنگر / که به پا خواسته و پرچم‌های مقاومت را بر افراسته

الأسماء

۲- أَبْصَرْتُ فِي قَلْبِي سَمَاءً طَهَارَةً العَذْرَاءِ
وَالْأَزْهَرَاءِ، وَالْحُورَاءِ

۳- فَاسْتَيَقْظَتْ رُوحِي وَكُلُّ جُوانِحِي وَجُوارِحِي
انتفضتْ عَلَى أَرْزَائِي

۴- وَتَهَجَّدَتْ شَفَتَائِي بِالآيَاتِ وَابْتَهَجَتْ بِشَعْرِ
الثُّورَةِ الْغَنَاءِ

۵- أَنَا لَسْتُ رَاكِعَةً لِمَخْلوقٍ..بَلِّي اللَّهِ لِلشَّعْبِ
الْعَظِيمِ وَلَائِئِي

ع- وَالشَّعْبُ شَارِلَنْ يُصْلِقَ مَكْرَهَمُ اللَّهُ أَكْبَرُ،
ثُورَةً بِسِمَائِيٍّ^۱

ترجمه: (۱) گویا ملکوت به توسل من و به اسم های بزرگی که بر زبان دارم نسیمی بر من وزیده است. (۲) که در در دل خود آسمان پاکی را بینم. عذر از هرا و حورا. (۳) پس روح و همه اعضایم بیدار شدند. و اجزای بدنم بر ضد مشکلاتم قیام کردند. (۴) لبهایم با آیات قرآن شب زنده داری کنند و با سروden شعر انقلاب به وجود آیند. (۵) آری من در برابر هیچ آفریدهای خم نمی شوم. کرنش کردن من فقط در برابر خدا و مردم بزرگوار است. (۶) مردم انقلاب کرده اند و مکر آنها را نمی پذیرند. و عبارت الله اکبر انقلابی است در آسمان من.

۳- نتیجه گیری

پژوهش حاضر و نمونه های ذکر شده به وضوح نشان می دهد که شاعران عرب بیداری اسلامی به خوبی با عقاید و افکار رهبر معظم انقلاب اسلامی آشنا بوده و به صورت روان حرکتی و گستردگ در اشعار خود به کار گرفته اند. وحدت، رمز پیروزی، تاکید بر هویت عربی اسلامی، نه به واقعیت های موجود، بحران فلسطین و شوق و امید به زندگی و پیروزی از جمله منویات معظم له می باشد که نمود آنها در شعر شاعران عرب بیداری اسلامی هویداست. این موضوع نشان می دهد که شاعران عرب به عنوان بخشی از نخبگان بیداری اسلامی تنها راه درست و منتهی به هدف و نجات بخش ملت های مسلمان از مصائب و مشکلات را پیروی

است.

۲- شوق و امید به زندگی و پیروزی

هر ملتی در طول حیات خود با فراز و نشیب های فراوانی روبرو می شود. تاریخ، گواهی می دهد که هر گاه ملتی امری را اراده کرده است، تقدیر و سرنوشت در برابر او سر تسلیم فرود آورده اند. این مسأله در عرصه شعر پایداری و بیداری زیبا خودنمایی کرده، و بر شوق و امید مسلمین بیدار شده در کشورهای عربی می افزاید. رهبر معظم انقلاب در این باره عقیده دارند که: «ترسیم هدف بلندمدت برای بیداری اسلامی در کشورهای مسلمان، نقطه ای است متعالی و والا که بیداری ملت ها را باید سمت و سو دهد و آنان را به آن نقطه برساند. با شناسائی این نقطه است که می توان نقشه راه را ترسیم کرد و هدف های میانی و نزدیک را در آن مشخص نمود. این هدف نهائی نمی تواند چیزی کمتر از ایجاد تمدن در خشان اسلامی باشد.»^۹

«فرحان الکنای» شاعر بیداری در تأیید و تأکید آن چنین می سراید:

۱- خلِ اَكْلَكَ تَضَلُّ حَتَّى وَمَا تَمُوتُ
إِيجَبَهْتُ التَّارِيَخَ عَنْوَانَكَ كَبِيرَ

۲- گَالَهَا /بَنِ الشَّابِيِّ/ بِرُوحِ الْقَصِيدِ

وَهُلْ قَصِيدَهِ خَالِدَه طَولَ الدَّهْرِ

۳- الرَّجْفُ گَلَبَهُ /إِيَخَافُ يَصْعُدُ عَلَى الْجَبَالِ
أَبْنَالَهُ هَذَا يَعِيشُ لَا بَدْ بِالْحَفْرِ

(همان: ۱۳۳)

ترجمه: (۱) بگذار تا راز زنده ماندن و نمردن را برایت یگویم. رازی که تاریخ نامت را به بزرگی فریاد خواهد کشید. (۲) همان چیزی است که ابن شابی در شعر ماندگارش بیان کرد. (۳) بزدلانی که از صعود به قله ها می ترسند دره ها متزلگه جاودان آنهاست. بنابراین زندگی، پویایی، شوق و نشاط از واژگان کلیدی در فرهنگ بیداری است، شوق به زندگی و خواستن آن، از ویژگی های یک انسان مبارز و مقاوم است.

۱- فَكَانَمَا الْمَلْكُوتُ أَرْسَلَ نَفَحَةً بَتَوْسَلِي، بِرَوَاعِي

دریزه شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۳ تابستان ۹۵
No.43 Summer 2016

■ ۷۴ ■

از رهبران دینی - سیاسی می‌دانند. در شعر بیداری اسلامی شایبۀ مادی کمتر است لذا شعر بیش از انکه شکل ستایش از افراد داشته باشد صورتی درخور از ستایش و تکریم ارزش‌ها را پیدا کرد و حتی شعرهای که برای امام خمینی(ره) و مقام رهبری سروده شد به انگیزه پاسداشت ارزش‌های معنوی ایشان بود نه قدرت و نفوذ مادی. موضوع مهم دیگر آنکه شاعر بیداری عرب دیگر در فکر تکسب از طریق شعر نیست بلکه شعر را به عنوان وسیله‌ای برای انجام تکلیف دینی خود در آگاه سازی ملت‌ها به کار می‌گیرد لذا شاعر عرب زبان بیداری سریع و صریح حق را بر زبان می‌آورد همان‌گونه که رهبرش هست و می‌خواهد

پانوشت:

۱. بیانات در تاریخ ۱۳۹۱/۱۱/۱۰
۲. بیانات در تاریخ ۱۳۹۰/۰۱/۰۱
۳. بیانات در تاریخ ۱۳۹۰/۰۶/۲۶
۴. بیانات در تاریخ ۱۳۹۱/۱۱/۱۰
۵. خطبه نماز عید فطر ۱۳۸۷/۰۷/۱۰
۶. بیانات در اجلاس بین المللی بیداری اسلامی ۱۳۹۰/۰۶/۲۶
۷. بیانات در دیدار با مسؤولان نظام در روز میلاد پیامبر اکرم (ص) ۱۳۸۹/۱۲/۰۲
۸. بیانات در کنفرانس بین المللی خمایت از انتفاذه فلسطین ۱۳۹۰/۰۷/۰۹
۹. بیانات در تاریخ ۱۳۹۲/۰۲/۰۹
10. ayatalghermezi.blogfa.com/post-29.aspx. Accessed February 09.2016.

منابع و مأخذ

- اسماعیلی، حمیدرضا. (۱۳۸۶) القاعده از پندار تا پدیدار. تهران: اندیشه سازان نور.
- دکمچیان، هرایر (۱۳۷۷) اسلام در انقلاب جنبش‌های اسلامی در دنیای عرب. ترجمه حمید احمدی. چاپ سوم. تهران: انتشارات کیهان.
- سپیدنامه، بهروز. (۱۳۹۲) حنجره‌های بیدار شعر پایداری شاعران عرب. چاپ اول: انتشارات روایت

فتح .
سجادی، عبدالقیوم. (۱۳۸۳) درآمدی بر اسلام و جهانی شدن. قم: نشر بوستان کتاب.

مقالاتها
طاهری نیا، علی باقر، و محمودی، فرزانه و عباسی، نسرین. (۱۳۹۲) «صدی الوحدة العقائدیة فی ادب المقاومة لحركة البحرين». مجلة دراسات الادب المعاصر. العدد التاسع عشر، ۹-۳۰.
میرزائی، فرامرز و زودرنج، صدیقه و کوچکی نیت، زهرا. (۱۳۹۳) «بازتاب گفتمان انقلاب اسلامی ایران در شعر بیداری اسلامی بحرین». فصلنامه علمی - پژوهشی پژوهشنامه انقلاب اسلامی. شماره ۹۵-۱۰، ۱۱۲

www.noorfatema.com/vb/archive/index.php/t-27636.html. Accessed February 10.2016.

ayatalghermezi.blogfa.com/post-29.aspx. Accessed February 09.2016.

samiralgazzar.com/forum/thread21323.html. Accessed February 07.2016.

samiralgazzar.com/forum/thread21323.html. Accessed February 07.2016.

www.facebook.com/permalink.php?id=204642546219717&story_fbid=690407534309880.

Accessed February 07.2016.

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۳ تابستان ۹۵
No.43 Summer 2016

■ ۷۶ ■